

Introducció

A Catalunya es van viure alguns dels grans esdeveniments de la història espanyola durant el primer terç del segle XX.

Els primers fets socials i polítics que van tenir lloc a Catalunya durant una gran part d'aquest període (1902–1931) es poden ordenar entorn de la política de la Lliga, el partit dominant en aquesta etapa de la història. Els burgesos que la integraven es van haver d'enfrontar a dos problemes: la disputa contra el centralisme de governs de Madrid, que no responien als seus interessos econòmics i polítics; i el conflicte amb el moviment obrer, cada vegada més fort.

La burgesia va trobar dificultats per reaccionar davant d'aquests dos problemes: va tenir por del moviment obrer i va prendre posicions que la van acostar al govern de Madrid, que mantenia l'ordre mitjançant l'exèrcit.

A més a més, va tenir lloc una diversificació de la indústria. Juntament amb la tradicional indústria tèxtil, es va desenvolupar la indústria metal·lúrgica i la indústria química. La indústria del ciment va créixer paral·lelament al desenvolupament de la construcció.

A més, gràcies a l'electricitat, es va poder superar l'escassetat de carbó. El 1914 es va inaugurar la primera central hidroelèctrica al Pirineu i fins i tot es van aprofitar els lignits de l'alt Llobregat per construir centrals tèrmiques.

1. La població

• L'augment demogràfic

Al llarg de les primeres dècades del segle XX, Catalunya va experimentar un gran desenvolupament econòmic que va requerir un important augment demogràfic. L'augment va ser de 824000 persones entre el 1900 fins al 1930.

Encara que la taxa de natalitat era alta i la de mortalitat havia descendit un 20,7%, la principal causa d'aquest

augment va ser la immigració. Entre el 1900 i el 1910 van arribar més de 33.000 persones, la dècada següent 224.294 persones i fins al 1930 encara en van arribar 321.980 més; totes elles originàries d'altres regions d'Espanya.

Però aviat va suscitar problemes d'adaptació i de justícia social.

- **El creixement urbà**

Aviat es va donar a lloc la inclinació a concentrar-se la població en una petita part del territori català i despoblació a la resta.

A Catalunya l'activitat econòmica agrícola va començar a perdre importància front a la indústria i els serveis. Per això la gent es va concentrar en aquests punts. La meitat de la població es va concentrar en cinc comarques: el Barcelonès, el Maresme, el Vallès (Oriental i Occidental) i el Baix Llobregat.

El 1930 Barcelona ja tenia el 36% del total dels catalans.

El 1920 la segona ciutat catalana era Lleida, però el 1930 els centres industrials dels voltants de Barcelona superaven Lleida en població.

2. L'evolució econòmica i social

- **L'economia de Catalunya durant la Primera Guerra mundial**

L'economia del país va tenir una tapa extraordinària durant els anys de la Primera Guerra Mundial.

La central hidroelèctrica de Seròs, a la comarca del Segrià, en una postal de l'època.

Els industrials i comerciants van vendre productes (primeres matèries, aliments, teixits, armament, etc.) als dos bàndols que lluitaven a la guerra, produint grans beneficis.

- **L'economia de Catalunya després la Primera Guerra Mundial**

Al acabar la guerra mundial, els empresaris catalans no havien invertit els diners en millorar les fàbriques i, quan les indústries dels altres països van tornar a treballar normalment, la indústria catalana no va poder competir-hi i va tornar a passar per una crisi.

Llavors els capitals invertits en l'economia de Catalunya van començar a no ser d'origen català. També els bancs van començar a fer fallida.

Aleshores ja s'havia generalitzat l'ús de l'energia elèctrica que va ajudar a implantar noves indústries i a fer-les créixer.

- **Desenvolupament del moviment obrer**

Els preus dels productes i els ous baixos de l'agricultura van fer que molts pagesos anessin cap a la ciutat. El 1930 només un 30% de la població catalana eren pagesos.

La classe obrera va començar a tenir importància davant la burgesia. Bona part dels obrers eren pagesos amb nivell cultural baix que malvivien en condicions misèrrimes, ja que la crisi econòmica va ser fatal per a ells a causa de l'atur i de la davallada dels sous.

Aquesta forta inflació va fer que els pagesos s'afiliessin en sindicats com la CNT (Confederació Nacional del Treball), de tendència anarquista o la UGT, socialista.

Després del *Congrés de Sants* un grup de líders sindicals van organitzar els obrers per poder coordinar més bé la lluita social de vagues, protestes, manifestacions, etc.

3. Esdeveniments polítics

- **Solidaritat catalana**

La burgesia catalana conservadora va crear un nou partit polític anomenat la *Lliga Regionalista*. La base del programa de la Lliga era des d'un vessant monàrquic i conservador.

La Lliga va tenir molt èxit i això va espantar al partits centralistes i a la vegada va donar empenta al *Partido Republicano Radical* creat per Alejandro Lerroux. El lerroixisme defensava l'anticlericalisme, l'espanyolisme i la violència.

La fortalesa del catalanisme es va manifestar amb la creació de la *Solidaritat Catalana* que, malgrat que es va desfer de seguida, va demostrar la força política que tenia i va permetre que la Lliga, el partit més important de la coalició, arribés al poder.

- **La setmana tràgica**

Pel juliol del 1909 es va desencadenar a Barcelona un violent moviment revolucionari per causes de radicalisme demagògic, anticlericalisme, antimaurisme (lluita contra la política del primer ministre Maura).

El motiu d'això era el descontentament per la mobilització de reservistes i l'embarcament de trops destinades a Melilla.

Els sindicats van impulsar la vaga general a Barcelona per protestar contra aquests embarcaments.

A causa del desconcert de les autoritats, els anarquistes es van fer els amos de la ciutat durant uns dies anomenats la *Setmana Tràgica*.

El resultat va ser un centenar de morts i una seixantena d'esglésies cremades i saquejades, però aviat va perdre l'empenta per manca de direcció i d'objectius.

Restablert l'ordre, es va fer una dura repressió contra l'anarquisme.

En aquell moment els obrers es van donar compte que la burgesia catalana era la seva enemiga, van abandonar el lerroixisme i es van afiliar als anarquistes.

• La mancomunitat de Catalunya

El 1914 es va crear la *Mancomunitat de Catalunya* a partir de la unió de les quatre diputacions catalanes.

Aquesta nova institució va fer millores en el camp de l'agricultura, en l'ensenyament i difusió de la cultura catalana i en les carreteres i comunicacions.

La Mancomunitat es correspon amb el moviment del *Noucentisme*, que sovint es presenta com a substitut del Modernisme.

Potser el fet de cultura més important que va fer la Mancomunitat va ser la normalització i modernització de la llengua catalana sota la direcció de Pompeu Fabra.

• La crisi del 1917

La burgesia catalana que vivia una època de desenvolupament econòmic, va exigir que es convoquessin Corts Constituents.

La situació es va agreujar quan la UGT amb suport de la CNT, va convocar una vaga general, encara que va fracassar.

Del 1917 al 1923 la lluita de classes va ser molt dura. El sou dels obrers era tan baix, que l'enfrontament era inevitable, tot i que al 1920 es va aconseguir la jornada laboral de 8 hores.

A més, els anarquistes purs van respondre amb accions terroristes i la patronal va reaccionar de la mateixa manera. Entre el 1917 i el 1922 hi va haver més de 800 atemptats.

10. La Dictadura de Primo de Rivera

Per acabar amb la desorganització política social i militar Miguel Primo de Rivera va reclamar el poder mitjançant un cop d'estat que va ser acceptat pel rei i l'exèrcit.

Va dur a terme una repressió duríssima contra la CNT, va restablir l'ordre social i va acabar la guerra del Marroc. Però també va tancar les Corts, va restringir tot tipus de llibertats i va suprimir la Mancomunitat.

La dictadura va mirar de potenciar el desenvolupament econòmic, va protegir la formació de grans capitals financers i va dur a terme un ampli programa d'obres públiques. Però la Dictadura no tenia sortida i Primo de Rivera va dimitir.

4. La segona república

11. Tramitació de l'autonomia

La majoria de catalans eren republicans convençuts: pensaven que la República seria un sistema més progressista i més obert a les autonomies.

La Constitució del 1931 contemplava la necessitat de l'autonomia. Durant la segona república només es va arribar a aprovar l'Estatut de Catalunya; els estatuts basc i gallec van haver d'esperar fins a la Guerra Civil.

12. L'Estatut de Catalunya

A l'abril de 1931, Francesc Macià va proclamar la República Catalana dins de la República Federal Espanyola.

Uns quants ministres republicans van anar a Barcelona i van arribar a l'acord amb Macià de formar un govern provisional, la *Generalitat*.

Mentre a Madrid es redactava una nova Constitució, a Catalunya es redactava l'Estatut d'Autonomia. Macià el va dur a Madrid per tal que fos aprovat per les Corts, on va ser discutit. Va ser aprovat al setembre de 1932.

13. Els òrgans de govern de Catalunya

Segons l'Estatut, els òrgans de govern quedaven de la següent manera:

- El parlament de Catalunya tenia el poder legislatiu.
- El Consell executiu exercia el poder executiu.
- El poder judicial depenia d'un Tribunal de Cassació.

14. Els anys 1934 – 1936

L'octubre del 1934 una gran coalició dels partits de dreta va entrar a formar part d'un govern de centredreta.

Les forces d'esquerra van pensar que allò era molt perillós per a la República. El president Companys va proclamar l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola.

Després de conversar amb Madrid, el general Batet, va declarar l'estat de guerra i va empresonar a Companys i altres autoritats. L'Estatut va ser suspès i els empresonats van ser condemnats a 30 anys de presó.

Quan pel febrer del 1936 va guanyar les eleccions el Front Popular, l'Estatut va ser restablert i Companys alliberat, que va ser rebut clamorosament a Barcelona.

5. La Guerra Civil. Catalunya durant la guerra

15. El pronunciament militar

Després de la victòria del Front Popular es va anar perfilant una conspiració de dretes contra la República.

Uns quants generals volien evitar que es desencadenés un moviment revolucionari popular.

El 17 de juliol del 1936 es va iniciar a Melilla l'Alzamiento Nacional, que era concebut com un cop simultani a totes les comandàncies.

El pronunciament del 18 de juliol va fracassar a Catalunya. Els militars van ser vençuts per les forces de la Generalitat.

En zones d'Espanya va triomfar i en d'altres va fracassar. Així va esclatar la guerra civil que va durar tres anys.

16. El 1936

Durant els primers mesos de la Guerra Civil hi va haver molta desorganització.

Molts empresaris van fugir cap a la zona on havia triomfat l'alçament.

La Generalitat va provar de restablir l'ordre.

Tot i que van faltar primeres matèries i hi va haver errades d'organització, L'economia catalana va ajudar molt a mantenir l'Espanya republicana duran la Guerra Civil.

17. El 1937: els Fets de Maig

El govern de la Generalitat es va anar afeblint i va donar pas als Fets de Maig, en que es van enfrontar comunistes i anarquistes.

Els comunistes volien vèncer la guerra i deixar la revolució per quan s'hagués acabat; els anarquistes volien fer primer la revolució la qual cosa permetria guanyar la guerra.

18. El 1938

Durant els altres anys la guerra no havia arribat a Catalunya, però els nacionals van replicar les ofensives dels republicans amb grans contraofensives i van arribar per la costa del País Valencià.

Del juliol al novembre es va donar lloc una terrible batalla de desgast entre els republicans i les tropes de Franco que va acabar amb la victòria dels nacionals i va obrir el pas a les tropes franquistes cap a Catalunya.

19. El 1939: el final de la guerra

Pel gener els franquistes van fer una ofensiva sobre Catalunya, van ocupar Barcelona i van poder arribar fins a la frontera de França.

Poc després van ocupar Madrid i l'1 d'abril Franco va comunicar oficialment el triomf i el final de la guerra.

El resum de la guerra va ser aquest:

- 300.000 morts.
- 400.000 exiliats.
- Destruccions importants de les ciutats, comunicacions, indústries i de l'agricultura.
- Exhauriment de l'or del banc d'Espanya.
- Supressió dels partits polítics i sindicats.
- Aboliment de l'Estatut i de l'autonomia.

9

Vaga del 1917.

Desenvolupament de la guerra

-